

09

FUNKTIONELT KILDEBEGREB

Stort set alle danske historikere bekender sig i dag til det funktionelle kildebegreb, men hvilken tænkning og teori ligger til grund for denne måde at opfatte kilder på? Og hvilken betydning har det funktionelle kildebegreb for den praktiske omgang med kilderne?

Historikeren studerer fortiden på baggrund af kilder. Imidlertid er det ikke givet på forhånd, hvilke kilder man bruger til at undersøge et historisk emne. Ifølge det funktionelle kildebegreb er enhver kildes værdi eller relevans helt afhængig af de spørgsmål, historikeren ønsker besvaret i sin undersøgelse. Historikeren, der fortolker kilderne, skal derfor ikke blot betragtes som en mulig 'subjektiv' fejkilde, men som et udgangspunkt for den historiske erkendelse.

Med det funktionelle kildebegreb i ryggen har historiefaget i dag bevæget sig væk fra den positivistiske opfattelse, der hævder, at kilder på forhånd rummer bestemte svar, dvs. den opfattelse, at kilder på forhånd er enten gode eller dårlige. Pointen er, at man først kan tale om gode eller dårlige kilder i lyset af den problemstilling, man går ud fra.

DET FUNKTIONELLE KILDEBEGREB

En historisk kilde får først egentlig værdi, når den vurderes egnet til at begrunde et svar på en problemstilling. Kildens værdi er dermed en funktion af historikerens spørgsmål. Det er derfor historikerens opgave at stille det rette spørgsmål til kilden, et spørgsmål, som kilden er kvalificeret til at svare på. I streng forstand kan man derfor ikke tale om gode/dårlige eller brugbare/ubrugelige kilder, førend man har defineret sin problemstilling. Alle kilder må derfor udvælges ud fra overvejelser om, hvorvidt de kan bruges til at begrunde svar på de spørgsmål, som historikeren søger besvaret.

DEFINITION

Ingen kan undersøge en kilde forudsætningsløst. Enhver historisk erkendelse forudsætter en forhåndsviden, en forforståelse eller nogle forhåndsteorier, der er med til at afgøre, hvilke spørgsmål jeg søger svar på. Spørgsmålet er ikke, om fx et maleri – i sig selv – er en god historisk kilde eller ej, men hvad maleriet er en god kilde til. Fx kan en officiel tysk avis fra 1944 ikke uden videre bruges som kilde til tyskernes syn

på krigen. At vi tager et sådant forbehold over for kilden kræver, at vi på forhånd ved, hvad politisk propaganda er, og desuden at vi ved, at pressen i Tyskland under krigen var underlagt nazistisk kontrol.

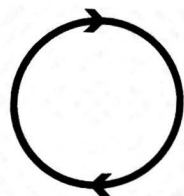
Vores forhåndsviden gør, at vi kan justere vores spørgsmål til kilden, så vi bruger den mere hensigtsmæssigt, fx til at begrunde et svar på spørgsmålet om, hvordan det nazistiske diktatur udnyttede pressen som propagandaredskab.

TEORI

VIDENSKABSTEORI: DET FUNKTIONELLE KILDEBEGREB SOM UDTRYK FOR EN HERMENEUTISK PRAKSIS

Hermeneutik er en filosofisk teori om, hvordan forståelse opstår. Ifølge den såkaldte hermeneutiske cirkel foregår forståelsen cirkulært. Det betyder, at det, vi prøver at forstå (teksten), altid må forstås på fortolkerens betingelser (konteksten) og omvendt. Vi forstår i kraft af vores forforståelse (kontekst), samtidig med at det, vi forstår (tekst), påvirker vores forforståelse. Det funktionelle kildebegreb handler netop om sammenhængen mellem tekst og kontekst; kildernes svar er betinget af de spørgsmål, vi stiller til dem. Det er i harmoni med den hermeneutiske cirkels princip for erkendelse. På den ene side gør kilderne modstand mod vilkårlige fortolkninger, men måden, man spørger kilderne på, påvirker samtidig de svar, man får af kilderne. Fortolkningen af kilderne (og dermed fortiden), er således afhængig af de hypoteser og forhåndsteorier, man går til undersøgelsen med.

Empiri
Tekst

Hypotese/spørgsmål
Kontekst